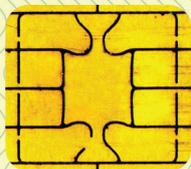

IGNAS STAŠKEVIČIUS

TAPATYBĖS
KORTELE

Sofoklis

IGNAS STAŠKEVIČIUS

TAPATYBĖS KORTELĖ

Sofoklis

VILNIUS, 2014

---

*Bet jeigu aš – toks, apie kokį buvo šis pasas,
Sakyk, ko aš kojas raitau ant pakriūtės stačios vienais apatiniais
margais?*

Но если я тот, про кого был написан мой паспорт,
Скажи, зачем я танцую на самом краю в этом вышитом
нижнем белье?

(Iš Boriso Grebenščikovo dainos „Стоп машина“,
<http://www.aquarium.ru/discography/psy.html>)

TURINYS

Apie pastangų prasmę	9
Lyderystė – tai pastanga	11
Pastanga vadovauti	19
Pastanga tapti	28
Pastanga netapti	34
Pastanga regėti	40
Pastanga skaityti	50
Pastanga nepykti	55
Pastanga bėgti	59
Pastanga mąstyti	73
Dramatiškos pastangos	79
Žodis po žodžio	81
Po kiek šiandien įkvėpimas?	83
Dvyniai netiki horoskopais	85
Spektakliai n-18	90
Stoka	91
Žentelis	92
Ne jums skirtas laiškas	94
Kaziuko mugė	96
Knygų mugė	98

Atėnai, 2015-ųjų birželis	100
Pas bernardą	101
Verta	117
Kino pavasaris	119
Perkėla	122
Paskutinė lietuviška knyga	126

APIE PASTANGŲ PRASMĘ

LYDERYSTĖ – TAI PASTANGA

AUTORIUS. Klausau!

ŽURNALISTAS. Laba diena, pone Ignai.

AUTORIUS. Sveiki.

ŽURNALISTAS. Ar galite dabar kalbėti?

AUTORIUS. Kaip girdite, galiu. Apie ką gi?

ŽURNALISTAS. Rengiame straipsnį apie tai, kokius automobilius vairuoja mūsų verslo lyderiai, ir norime pasiteirauti, kuo važinėjate jūs...

AUTORIUS. Kuriems galams?

ŽURNALISTAS. Visuomenei įdomu.

AUTORIUS. Manote, visuomenei įdomu, kad vairuoju toją?

ŽURNALISTAS. Be jokio abejo. Kodėl ne leksusą?

AUTORIUS. Aš jums ne koks Domertas. Viskas?

ŽURNALISTAS. Ne viskas. Visuomenei dar svarbu, ką valgote, geriate, mylite, sapnuojate, kokius dėvite drabužius, kaip sportuojate ir kodėl nemedžiojate. Būtina pranešti, kur keliaujate, kodėl sustojate, su kuo miegate, kuo sergate ir nuo ko gydotės. Visus žiauriai domina, kiek uždirbate ir kur išleidžiate, ką perkate ar parduodate. Dar būtų puiku žinoti, ką manote apie valdžią, mokesčius, švietimą, krepšinį, vasaros karščius, žemės ūkio paskirties sklypų vertę,

degalų kainas, bankrutavusio banko vadovą, gimtojo miesto ateitį, naują televizijos laidą ir madingiausių šunų veislę.

AUTORIUS. Nuostabu. Malonėkite paaiškinti, kodėl.

ŽURNALISTAS. Nes jūs – lyderis.

AUTORIUS. Iš ko taip nusprendėte?

ŽURNALISTAS. Jūs gi – *Visos Prekybos* direktorius.

AUTORIUS. Seniai nebe.

ŽURNALISTAS. Nesvarbu. Pareigos nesibaigia. Štai atbuvę kadencijas valstybės vadovai toliau lieka tituluojami Prezidentais iš didžiosios „P“...

AUTORIUS. Ar mokate lyderio apibrėžimą?

ŽURNALISTAS. Deja, mintinai nemoku. Tačiau interneto amžiuje tereikia išsitraukti tapšnoklį. Štai, prašom – 1985 m. Vilniuje išleistas *Tarptautinių žodžių žodynas*: „lyderis [angliškai *leader* – vadas, vadovas]: pirma: politinės partijos, visuomeninės organizacijos vadovas; antra: didelis eskadrinis minininkas; laivas, plaukiantis laivų grupės, karavano priekyje; trečia: varžybose kitus aplenkiantis, pirmaujantis sportininkas arba komanda; ketvirta: dviračių sporte – motociklininkas, važiuojantis prieš dviratininką.“

AUTORIUS. Tai kuri reikšmė – apie mane? Gal tiek nukvakau, kad tapau panašus į didelį eskadrinį minininką, išdidžiai plaukiantį per dykumą kupranugarių karavano priekyje?

ŽURNALISTAS. Čia angliškas terminas. Paieškosiu Oksfordo žodyne...

AUTORIUS. Na, patikrinkite, ką tas žodis reiškia patiems anglosaksams.

ŽURNALISTAS. Oksfordas lyderiu vadina: pirma, asmenį, vedantį ar vadovaujantį grupei, organizacijai ar šaliai, arba, antra, svarbiausią muzikinio ansamblio narį.

AUTORIUS. Taigi.

ŽURNALISTAS. Kiti anglakalbiai žodynai dar siūlo lyderiu pavadinti virvės viršuje kopiantį alpinistą, šunų kinkinio priekyje risnojantį sargį ir net geriausiai turguje perkamą produktą...

AUTORIUS. Tyrimas baigtas! „Lyderis“ yra svetimas žodis, nereiškiantis nieko kita, negu „vadovas“ ar „vedlys“. Varžybose kitus lenkiantį, priekyje bėgantį ar riedantį sportininką lietuviškai, ko gero, teisingiau būtų vadinti „pirmūnu“ ar „pirmininku“.

ŽURNALISTAS. Tai nenorite atsiverti visuomenei?

AUTORIUS. Ne.

ŽURNALISTAS. O seniau norėjote. Anuomet buvote tikras lyderis.

AUTORIUS. Anuomet buvau tikras pliuurpalų pirmūnas.

ŽURNALISTAS. Bet juk žmonėms patinka drąsiai kalbantys direktoriai.

AUTORIUS. Žmonėms patinka duona ir žaidimai per *teliką*, ypač kai juose blyksi žvaigždės ir nusikalba šiuolaikiniai aristokratai.

ŽURNALISTAS. Esate kilmingas?

AUTORIUS. Nežinau, vadinasi – nesu. Didikų luomo higiena pas mus šauniai pasirūpino kunigaikštis Vildaugas. Išvydus, kaip oriai tas personažas valdė liaudį Pilies gatvės užėjose, bet kuriam naujai apsišaukusiam bajorui ar grafui išgaruodavo noras lygiuotis.

ŽURNALISTAS. Tai kaip į jus kreiptis? Tik ponu? O gal draugu?

AUTORIUS. Vadinkit Landsbergiu.

ŽURNALISTAS. Juokaujate?

AUTORIUS. Cituoju. Pirmasis Nepriklausomybę atkūrusios Lietuvos valstybės vadovas, nemėgsta būti pravardžiuojamas profesoriumi, nors teko nugirsti, kad šitaip jį už akių pavadina net

šeimos nariai. Kartą pakvietęs jį apsilankyti Vilniaus *Akropolyje* ir kino salėje susitikti su *Visos Prekybos* vadovais, tiesiai paklausiau, kaip į jį kreiptis. „Vadinkit Landsbergiu“, – paprašė svečias ir pridūrė: „Profesorių daug, bet kai pasako „profesorius“, visi žino, kas jis. Aš tokios garbės nenoriu.“

ŽURNALISTAS. Profesorius – aukščiausias mokslo vardas. Bet jūs gi – ne profesorius?

AUTORIUS. Aišku, ne.

ŽURNALISTAS. Tačiau – daktaras?

AUTORIUS. Netikras. Nors laipsniai – labai patogus pramanas: kartą nusipelnai ir vadiniesi daktaru, kol kiti daktarai į kapus nenuvaro.

ŽURNALISTAS. Galėtume jus pristatyti ekspertu.

AUTORIUS. Verčiau jau – maestro.

ŽURNALISTAS. Laikote save menininku?

AUTORIUS. „Maestro“ žymi amžių. Esu skaitęs, kaip Marcello Mastroianni viename pokalbyje guodėsi, jog tas kreipinys velniškai sendina: jei žavinga moteris pavadina jus *maestro*, žinokite, kad ji baiminasi, ar nesuklupsite, žengdamas laiptais.

ŽURNALISTAS. Dovanokite, bet iki Mastroianni'o jums toloka.

AUTORIUS. Ačiū.

ŽURNALISTAS. Tai kaip dėl „eksperto“?

AUTORIUS. Rašykite: „mėgėjas“. Žmonės prisistato ekspertais, idant pasigirtų, kad yra ne kokie mėgėjai, o tikri savo srities profesionalai. Nevykęs triukas. Specialistai savo išmanymą ir talentą paskiria darbui, o ne pliurpalams. Nesu girdėjęs savo dantų gydytojo prisistatant odontologijos ekspertu. Jeigu keleivinio orlaivio pilotas virš debesų imtų girtis esąs civilinės aviacijos ekspertas, salone, ko gero, kiltų panika. Apsiskelbusieji eksper-

tais, išsiduoda esą gryniausiu mėgėjai. Kai girdžiu sakant: šampano ekspertė, lyderystės ekspertas, sekso ekspertė, saugumo politikos ekspertas, Ukrainos ekspertas, viešųjų ryšių ar finansų rinkų ekspertas, suvokiu, kad minimas asmuo tiesiog domisi pasirinkta sritimi, mėgsta ją, todėl neprastai išmano, tačiau dar toli gražu ne tiek, kad iš to duoną valgytų. Antraip darbuotųsi banko vadybininku, Prezidento patarėju viešiesiems ryšiams, pasiuntiniu Ukrainoje, žvalgu, prostitute, partijos pirmininku ar šampano ragautoja...

ŽURNALISTAS. Neužsiveskite, mintis daugmaž aiški. Tiesiog dar vieną kartelį pabūkite lyderiu, nesvarbu: ekspertu ar mėgėju.

AUTORIUS. Dabar jūs dovanokite, įsivariau alergiją tam žodžiui.

ŽURNALISTAS. Nuo kada?

AUTORIUS. Nuo tada, kai pasiklausiau profesoriaus Linskio.

ŽURNALISTAS. Tęskite.

AUTORIUS. Atskrido kartą į Vilnių toks profesorius Marty Linsky iš Harvardo universiteto Kenedžio mokyklos, kepančios Jungtinėms Valstijoms aukštos prabos tarnautojus. Daug metų joje dėstydamas lyderystės kursą, svečias subrandino originalų požiūrį į visuomenės vedlius. Prieš pasinaudodamas kvietimu drauge papietauti, perskaičiau porą jo straipsnių ir skyrių iš knygos *Prisitaikomoji lyderystė*. Pirmiausia, aiškina profesorius Linsky, lyderystė yra veikimas, o ne koks priedas prie valdžios. Nesvarbu, kokias pareigas eini. Pareigos – ne lyderystė. Lyderystė – pastanga ką nors nuveikti. Antra, ji visada trunka r i b o t ą laiką. Trečia, lyderystė įmanoma tik balansuojant ant teisės aktų ar asmens įgaliojimų apibrėžtos ribos, todėl natūraliai kelia riziką ją praktikuojančiajam. Ir ketvirta, jos galima pramokti.

ŽURNALISTAS. Pramokote?

AUTORIUS. Nespėjau. Guvusis maestro prašvilpė lyg meteoras. Tik klausimų pažėrė: „Kokios norėtum Lietuvos po 20 metų? Ko imsiesi, kad ji tokia taptų?..“ Imsiesi – vadinasi, būsi lyderis. Tuo metu. Pabaigsi – vėl normalus žmogus. Paaiškino ir išskrido namo, nežinia kodėl – per Maskvą. Dar pasakė, kad gana baksnoti į tą George'o W. Busho citatą, prikaltą ant Vilniaus Rotušės sienos. Pasitikėti NATO būtina, bet veikti teks patiems. Jeigu norim Lietuvos dar po 20 metų.

ŽURNALISTAS. Tai ko dabar imsitės?

AUTORIUS. Pradėsiu nuo vertingiausio svečio patarimo – išmesti iš vartosenos daiktavardį „lyderis“. Pernelyg jis linkęs prilipti prie pavardžių ir nebeatšokti. Ima rodytis, kad lyderystė – nuolatinė būseną, gal užsitarnauta, o gal šiaip likimo padovanota. O juk lyderystė – tai veiksmas, pastanga. *Per aspera ad astra.*

ŽURNALISTAS. Atsiprašau, ką pasakėte?

AUTORIUS. Per pastangą ateina įstanga. Pasistengęs kiekvienas pilietis sugeba praktikuoti lyderystę, tačiau nuo to netampa nuolatinis lyderis. Žiūrovu esi tol, kol žiūri, skaitovu – tol, kol skaitai. Kuo rečiau skambės: „verslo lyderis“, „politikos lyderiai“, „visuomenės lyderių sąskrydis“, tuo mažiau kils tuščios painiavos.

ŽURNALISTAS. O kuo tą žodį pakeisti?

AUTORIUS. Sakykite: „vedlys“. Nori būti vedlys – imkis, stenkis, rizikuok. Vedlys esi tik tol, kol vedi.

ŽURNALISTAS. Griežtai čia jūs.

AUTORIUS. Galiu dar griežčiau. Jeigu Maskvos padebesiuose užsnūdusio amerikiečių profesoriaus Linsky'o teorija susinertų su rusų prozininko Viktoro Pelevino herojų mąstysena, hibridi-

nė abiejų minties galiūnų tezė nuskambėtų taip: terminas „lyderis“ padorioje kompanijoje vartotinas tik bėdai prispyrus ir būtinai surimuojant jį su keiksmažodžiu „pyderas“.

ŽURNALISTAS. Hm.

AUTORIUS. Ar mes su jumis – padori kompanija?

ŽURNALISTAS. Tikiuosi.

AUTORIUS. Tai gal jau baikim pokalbį?

ŽURNALISTAS. Baikim.

PASTANGA VADOVAUTI

„Priimkite mane padėjėju. Atlyginimo neprašau. Noriu išmokti vadovauti“, – kreipiasi malonus jaunuolis. Teiraujuosi, kam jam to prireikė. „Na, – sako vaikinai, – noriu padaryti rimtą karjerą, o tada imtis nuosavo verslo.“

Šis gyvenimiškas pokalbis priminė kitą, literatūrinį. Šešiolikmetis herojus iš Aleksandro Piatigorskio romano *Vieno skersgativity filosofija* (Философия одного переулка), pirmąsyk išleisto Londone 1989 m., prisipažįsta geriausiam draugui, kad labiausiai iš visko pasaulyje norėtų keturių dalykų: draugauti su mergina (kaip kiti bendraklasiai), išlaikyti egzaminus brandos atestatui, įstoti į Maskvos universitetą ir būti laikomas „originalu“ (vėlgi – ypač tarp merginų). Draugo paklaustas, kam jam visa tai, nė akimirkai nesusimąstęs atrėžė: „Na, kad galėčiau su tavim bastytis gatvėmis, daugiau apie tai nebegalvodamas.“

Vadovo darbas jaunų žmonių galvose asocijuojasi su dideliu atlyginimu, limuzino klasės automobiliu ir sporto klubo abonementu. Dar labiau masina nuojauta, kad vadovas – tai galia, lemianti kitų asmenų, įmonių ar net miestų bei valstybių likimus. Tai – viršininkas, neturintis viršininkų, tokiam niekas nenurodinėja. Jis pats planuoja si darbus, samdosi pavaldinius, sprendžia, ką statyti, o ką – nugriauti.

Atviru asmeninio portreto eskizavimu pasižyminti Igno Staškevičiaus knyga „Tapatybės kortelė“ žadina ne tik skaitytojų susižavėjimą, bet ir smagius krizenimus. Autoriaus pasirinktas gana asmenišką kalbėjimas leidžia mėgautis retai beaptinkamu paprastai grynų, nuosaikiu, tiksliais ir išgrynintais prasmes fiksuojančiu požiūriu.

Pati idėja – sąsaja, kai į žmonių santykius, situacijas žvelgiama be sentimentų, bet skvarbiu žvilgsniu ir su kandžia ironija bei šypsena per paradoksus norima parodyti, kad viskas yra ne taip, kaip atrodo iš pirmo žvilgsnio.

„Tapatybės kortelėje“ pateiktos literatūriškai žaismingos istorijos įkvėps, padrąsins, kartais nustebins ar privers susigėsti. Tai taikli knyga tiems, kurie diena iš dienos turi derinti ambicijas ir galimybes, sunkų darbą ir ėjimą į sėkmę.

www.sofoklis.lt

9 786094 441738